

Dominik Mierzejewski

ORCID 0000-0002-5943-2874

Przemysław Ciborek

ORCID 0000-0001-7502-4638

Mateusz Chatys

ORCID 0000-0003-2432-8484

Polityka zagraniczna Chińskiej Republiki Ludowej w kontekście wojny Rosji w Ukrainie

Wojna Rosji przeciwko Ukrainie miała być sprawna i jak się wydaje, doprowadzić do wzmocnienia chińsko-rosyjskiego „strategicznego partnerstwa”, a w konsekwencji zmienić układ globalnych sił. Obecna sytuacja nie odzwierciedla jednak realizacji pierwotnych założeń aliansu Pekinu i Moskwy. Zjednoczony świat Zachodu, sankcje wobec Rosji, opór Ukraińców wspierany głównie przez Stany Zjednoczone i aktywna postawa amerykańskich sojuszników w Azji Wschodniej (m.in. Tajwanu, Japonii i Korei Południowej) – wszystko to powoduje, że po roku od rozpoczęcia wojny nakreślone cele nie zostały w pełni zrealizowane, a Pekinowi taki „partner” jak Rosja może być nie na rękę. Sprawę można jednak postawić zgoła odmiennie: im dłużej Zachód będzie angażował zasoby, tym więcej czasu na podjęcie decyzji będzie miał Pekin w kwestiach dla siebie strategicznych, takich jak m.in. sprawa Tajwanu czy utrzymania konkurencyjności gospodarki przez pozyskiwanie tanich zasobów naturalnych Rosji. Na całościowy obraz tej sytuacji nakłada się rywalizacja o zasoby kapitałowe i technologiczne między Pekinem a szeroko rozumianym Zachodem.

W tym kontekście warto spojrzeć na stosunki Chin z Rosją oraz Chin z USA, a także politykę prowadzoną przez Chiny w Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) z szerszej perspektywy. Odnosząc się do relacji bilateralnych, należy przede wszystkim wskazać na propagandowe wsparcie Chin dla działań Moskwy oraz na sprawy gospodarcze, w tym rosnącą rolę współpracy na poziomie władz lokalnych. Natomiast w wymiarze międzynarodowym na uwagę zasługują kwestie stosunków Chin z Waszyngtonem, w których papierkiem lakmusowym jest w dalszym ciągu sprawa Tajwanu

i „czwarty kryzys w Cieśninie Tajwańskiej” związany z wizytą Nancy Pelosi w Tajpej. Ostatnim elementem działań globalnych chińskiej dyplomacji była reakcja Chin na wojnę Rosji w Ukrainie na forum ONZ. Z uwagi na fakt, iż amerykańsko-chińska rywalizacja zatacza coraz szersze kręgi, szczególną wagę należy przykładąć do wymiany zdań na forach organizacji międzynarodowych, w tym w ONZ.

Reakcja Chin na wojnę Rosji w Ukrainie: wymiar bilateralny

Zgodnie z porozumieniem podpisanym 4 lutego 2022 r. w Pekinie, Chińska Republika Ludowa (ChRL) oraz Federacja Rosyjska miały tworzyć podwaliny pod alternatywny w stosunku do zachodniego ład międzynarodowy, opowiadając się przeciwko jednostronnym działaniom wojskowym oraz tworzeniu koalicji w celu uzyskania unilateralnej przewagi, by tym samym „podkopywać” bezpieczeństwo międzynarodowe oraz globalną strategiczną stabilność. Ponadto obie strony wyraziły sprzeciw wobec dalszego rozszerzenia Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO), który w dalszym ciągu forsuje zasady „zimnowojennego” myślenia, pomijając tym samym poszanowanie suwerenności oraz odmienności cywilizacyjnej, kulturowej i historycznej innych uczestników stosunków międzynarodowych. Przede wszystkim oba państwa przeciwstawiły się tworzeniu amerykańskiego bloku opartego na Indo-Pacyfiku, proponując własne, alternatywne rozwiązanie systemu bezpieczeństwa w Azji i Pacyfiku. Z punktu widzenia koncesji politycznych dla Rosji Pekin wyraził „rozumienie i poparł tworzenie przez Rosję długotrwałych, prawnie wiążących rozwiązań”¹. Rosyjska strona z kolei potwierdziła znane z innych dokumentów dyplomacji chińskiej poparcie dla „jednych Chin” z jedynym legalnym rządem w Pekinie, a także sprzeciw wobec jakichkolwiek form niezależności Tajwanu². Wspólne konsultacje i decyzje polityczne między Pekinem a Moskwą w oficjalnej notatce chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych określono jako „strategiczny wybór, który będzie miał dalekosiężny wpływ na Chiny, Rosję i resztę świata”. Po spotkaniu głów państw w lutym 2022 r., na 20 dni przed faktyczną inwazją wojsk rosyjskich na terytorium Ukrainy,

¹ W tłumaczeniu angielskim rosyjskiej wersji porozumienia mowa jest o tym, że Pekin wyraził wyrazy sympatii i poparł działania rosyjskie, w wersji chińskiej natomiast, że „rozumie i popiera”. Zob. *Joint Statement of the Russian Federation and the People's Republic of China on the International Relations Entering a New Era and the Global Sustainable Development*, Kreml, 04.02.2022, <http://en.kremlin.ru/supplement/5770> (dostęp: 21.01.2022) oraz *Zhonghua renmin gong heguo he Elusoi lianbang guanyu xin shidai guoji guanxi de lianhe shengming* (quanwen) (Wspólne oświadczenie Chińskiej Republiki Ludowej i Federacji Rosyjskiej w sprawie stosunków międzynarodowych i globalnego zrównoważonego rozwoju w nowej erze [cały tekst]), MSZ ChRL, 04.02.2022, https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/oz_678770/1206_679110/1207_679122/202202/t20220204_10638953.shtml (dostęp: 12.01.2023).

² Ibidem.

relacje bilateralne między Moskwą a Pekinem zostały scharakteryzowane jako „stosunki bez żadnych granic i bez stref zakazanych”³.

Tym samym stanowisko chińskie wobec ówczesnych planów Federacji Rosyjskiej oznaczało poparcie działań wojennych Władimira Putina, który takowe rozpoczął 24 lutego 2022 r. Jak należy wnosić, spodziewając się szybkiego rozwiązania korzystnego dla Rosji, dyplomacja chińska wielokrotnie powtarzała oficjalną narrację Moskwy mówiącą o „uprawnionych obawach Rosji w odniesieniu do kwestii bezpieczeństwa” oraz że „sprawa ukraińska” ma specjalny historyczny kontekst dla Federacji Rosyjskiej. W rozmowach z przedstawicielami europejskimi, m.in. Josepem Borrellem czy Emmanuelem Bonne, doradcą prezydenta Macrona, Pekin uznawał, że główną przyczyną agresji rosyjskiej było „rozszerzenie NATO”, co spowodowało obawy i reakcję Federacji Rosyjskiej. Co więcej, powielano dokładne sformułowania „rosyjskiej narracji” dotyczącej „pięciu rund rozszerzenia”, których Władimir Putin używał od momentu dorocznej konferencji prasowej z grudnia 2021 r.⁴

Po 4 lutego 2022 r. doszło do trzech oficjalnych rozmów telefonicznych i wideokonferencji oraz jednego spotkania prezydentów Rosji i ChRL w Uzbekistanie w czasie szczytu Szanghajskej Organizacji Współpracy (SOW). Dzień po rosyjskiej inwazji w Ukrainie 24 lutego 2022 r. w czasie rozmowy z Władimirem Putinem Xi Jinping zapewniał o poparciu dla „uzasadnionych obaw dotyczących bezpieczeństwa” oraz wsparciu dla Moskwy w pokojowym rozwiązaniu sporu z Ukrainą⁵. W rozmowie głów państw z 15 czerwca 2022 r. strona chińska w większym stopniu eksponowała współpracę na forach wielostronnych w odniesieniu m.in. do chińskiej inicjatywy na rzecz globalnego bezpieczeństwa (*Global Security Initiative*). W nawiązaniu do wojny Rosji w Ukrainie mowa była tylko o „znalezieniu właściwego rozwiązania”, w którym dyplomacja ChRL będzie „odgrywała odpowiednią rolę”⁶. Natomiast w czasie wideokonferencji z 30 grudnia 2022 r. strona chińska zapewniła o odnotowaniu „dobrych intencji Federacji Rosyjskiej”, które związane były z chęcią pokojowego rozwiązania „kryzysu ukraińskiego”, a także zadeklarowała

³ Ibidem.

⁴ „China: High Representative/Vice-President Borrell spoke to the State Councillor/Foreign Minister Wang Yi”, EEAS European Union, 07.03.2022, https://www.eeas.europa.eu/eeas/china-high-representativevice-president-borrell-spoke-state-councillorforeign-minister-wang-yi_en (dostęp: 15.01.2023).

⁵ „President Xi Jinping speaks with Russian President Vladimir Putin on the phone”, MSZ ChRL, 25.02.2022, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3220_664352/3222_664356/202202/t20220225_10645701.html (dostęp: 15.01.2023).

⁶ „Xi talks with Putin over phone”, MSZ ChRL, 15.06.2022, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3220_664352/3222_664356/202206/t20220615_10703804.html (dostęp: 15.01.2023).

chęć odegrania pozytywnej roli w tym procesie⁷. Istotne w tym względzie było również spotkanie w Uzbekistanie, gdzie na marginesie szczytu SOW omówiono strategiczne cele w ramach wspomnianego formatu współpracy. Jak zauważa Bartosz Kowalski z Ośrodka Spraw Azjatyckich Uniwersytetu Łódzkiego, „Szczyt Szanghajskej Organizacji Współpracy w Uzbekistanie pokazał więc, że oprócz poszerzenia wpływów gospodarczych i normatywnych, Chiny chcą również odgrywać większą rolę w zakresie bezpieczeństwa w państwach globalnego Południa, co jak w przypadku Azji Centralnej, było dotąd domeną Rosji”⁸.

Interesującym faktem, pozornie sygnalizującym neutralną postawę Pekinu, było praktycznie jednoczesne opublikowanie 30 kwietnia 2022 r. wywiadów z ministrami spraw zagranicznych Ukrainy i Rosji. Ukraiński minister apelował, by Chiny stały się jednym z gwarantów bezpieczeństwa Ukrainy, i wezwał Pekin do wpływania na Moskwę w celu zakończenia wojny. Dmytro Kuleba uznał Rosję za siłę destabilizującą Europę i podkreślił globalne konsekwencje wojny, w tym przede wszystkim dla bezpieczeństwa żywnościowego. Odrzucił również propozycję ChRL, by Kijów stał się „pomostem między Wschodem a Zachodem”, uznając, że Ukraina nie jest buforem w tych stosunkach, a ukraińskie społeczeństwo jednoznacznie opowiedziało się za integracją z Zachodem⁹. Siergiej Ławrow z kolei poza powtarzaniem rosyjskich argumentów dziękował Chinom za „wyważone stanowisko” w stosunku do działań Moskwy¹⁰.

Mimo to w chińskich mediach, zarówno chińskojęzycznych, jak i anglojęzycznych, dominował ton narracji powielających rosyjskie stanowisko. Propagandowo określano Stany Zjednoczone mianem sprawcy kryzysu ukraińskiego oraz tego, który „dolewa oliwy do ognia”. W komentarzach *Dziennika Ludowego* dominowała narracja o wywołaniu konfliktu przez NATO pod przewodnictwem Waszyngtonu, co również skłaniało ku wersji propagowanej przez Rosję. W kontekście „kryzysu ukraińskiego” przypomniano udział USA i NATO w „wojnie kosowskiej” z 1999 r., kiedy to zbombardowano chińską

⁷ „President Xi Jinping had a virtual meeting with Russian President Vladimir Putin”, MSZ ChRL, 30.12.2022, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3220_664352/3222_664356/202212/t20221230_10999132.html (dostęp: 14.01.2023).

⁸ B. Kowalski, „Co przyniosła wizyta Xi Jinpinga w Azji Centralnej?”, Blog OSA, 7 października 2022 r., <https://www.osa.uni.lodz.pl/publikacje/blog-osa/szczegoly/co-przyniosla-wizyta-xi-jinpinga-w-azji-centralnej> (dostęp: 11.01.2023).

⁹ „Wukelan waizhang Demiteli Kuleba jieshou Xinhua she zhuanfang” (Ukraiński minister spraw zagranicznych Dmitrij Kuleba udziela wywiadu agencji informacyjnej Xinhua), Xinhua, 30.04.2022, http://www.news.cn/world/2022-04/30/c_1128610853.htm (dostęp: 16.01.2023).

¹⁰ „Eluosi waizhang Xieergai Lafuluofu jieshou Xinhua she zhuanfang” (Rosyjski minister spraw zagranicznych Siergiej Ławrow udziela wywiadu agencji informacyjnej Xinhua), Xinhua, 30.04.2022, http://www.news.cn/world/2022-04/30/c_1128610657.htm (dostęp: 16.01.2023).

ambasadę w Belgradzie¹¹. Co więcej, *Dziennik Ludowy* uznał, że Waszyngton rażąco naruszył cele Karty Narodów Zjednoczonych i normy prawa międzynarodowego oraz „wielokrotnie popełniał zbrodnie wojenne”. Zgodnie z tym przekazem strona amerykańska miała za pomocą „zakulisowych działań” tworzyć warunki dla kryzysu w Ukrainie przez dozbrajanie ukraińskich sił zbrojnych, podsycając tym samym konflikty regionalne¹². Z jednej strony strona chińska propagandowo wspierała stanowisko rosyjskie w odniesieniu do konieczności podjęcia agresji na Ukrainę, z drugiej zaś tworzyła sytuację, w której Moskwa stała się coraz bardziej zależna od Pekinu. Z szerszej perspektywy historycznej Komunistyczna Partia Chin (KPCh) wzięła w ten sposób rewanż na dawnym komunistycznym partnerze, który traktował Chiny jako „młodszego brata” w okresie zimnej wojny¹³.

Oprócz propagandowego wsparcia istotnym elementem relacji dwustronnych stała się współpraca gospodarcza. Zgodnie z informacjami agencji Bloomberg, w czerwcu 2022 r. Chiny importowały o 72% więcej ropy naftowej i gazu ziemnego niż w analogicznym okresie 2021 r., na kwotę 6,4 mld USD. Między marcem a czerwcem 2022 r. kwota ta wynosiła 25,3 mld USD, a od momentu wybuchu wojny w Ukrainie Chiny wyprzedziły Niemcy jako głównego odbiorcę rosyjskich surowców naturalnych. W związku z tym Rosja stała się głównym dostawcą ropy naftowej do Chin, wyprzedzając pod tym względem Arabię Saudyjską¹⁴.

Co istotne, na początku wojny dwa największe chińskie banki, tj. Industrial & Commercial Bank of China (ICBC) oraz Bank of China (BoC), wstrzymały możliwość udzielania linii pożyczkowych na zakup rosyjskich towarów, ale tylko denominowanych w amerykańskich dolarach. Pozostawiono zaś możliwość (dla niektórych klientów banku) zaciągania kredytów udzielanych w chińskiej walucie RMB¹⁵. Odłączenie Rosji od systemu płatności Society

¹¹ „Quanqiu anquan zhili tixi jixu gaige” (Globalny system zarządzania bezpieczeństwem pilnie wymaga reformy), *Dziennik Ludowy*, 27 maja 2022 r., <http://world.people.com.cn/n1/2022/0527/c1002-32431552.html> (dostęp: 17.01.2023).

¹² „Meishi renquan de weishan yu aoman” (Hipokryzja i arogancja praw człowieka w stylu amerykańskim), *Dziennik Ludowy*, 31 maja 2022 r., https://paper.people.com.cn/rmrb/html/2022-05/31/nw.D110000renmrb_20220531_3-17.htm (dostęp: 17.01.2023).

¹³ Szerzej zob. wywiad z D. Mierzejewskim, „Putinowi blitzkrieg się nie udał. Chiny mogą stracić cierpliwość do »młodszego brata«”, Onet, wywiady, 8 marca 2022 r., <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/wojna-rosja-ukraina-w-co-graja-chiny-rozmowa-z-prof-dominikiem-mierzejewskim/vby8p5q> (dostęp: 16.01.2023); idem, „Strategia dwuznaczności”, *Rzeczpospolita*, 9 marca 2022 r., <https://www.rp.pl/publicystyka/art35836781-dominik-mierzejewski-strategia-dwuznacznosci> (dostęp: 17.01.2023).

¹⁴ „Ukraine war: Russia becomes China's biggest oil supplier”, BBC, 20 czerwca 2022 r., <https://www.bbc.com/news/business-61861849> (dostęp: 16.01.2023).

¹⁵ „China state banks restrict financing for Russian commodities”, Bloomberg, 25 lutego 2022 r., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-25/chinese-state-banks-restrict-financing-for-russian-commodities#xj4y7vzkg> (dostęp: 17.01.2023).

for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT) wywołało w Chinach dyskusję, w jakim stopniu dalsze wspieranie Moskwy nie będzie skutkowało podobnymi krokami Zachodu i uniemożliwi Chinom współpracę z wykorzystaniem tego mechanizmu płatności międzynarodowych. Zdaniem Li Renzhena i Guan Yunjia poparcie dla Rosji ma uniemożliwiać stosowanie systemu SWIFT do dalszego umiędzynarodowienia chińskiej waluty RMB. W tym kontekście gospodarka chińska powinna być jeszcze bardziej uzależniona od rynków zachodnich, by Chiny mogły domagać się zwiększenia swojego udziału w zarządach finansowych instytucji międzynarodowych, w tym w zarządzie operatora SWIFT. Nie oznaczało to, że zrezygnowały one z tworzenia alternatywnego systemu płatności, tj. Cross-Border Interbank Payment System (CIPS). Centralny Bank Ludowy Chin od 2012 r. realizował rozwiązania płatności i rozliczeń w RMB w ramach własnego systemu, który został uruchomiony w 2015 r.¹⁶

W obliczu zachodnich sankcji strony chińska i rosyjska rozpoczęły ze zwiększoną intensywnością promowanie stosunków na poziomie subnarodowym w odniesieniu do współpracy władz lokalnych. Jak wskazał Wang Yong, sekretarz stanu chińskiego rządu, partnerstwo władz lokalnych zostało podniesione do wyższej rangi. Nowe okoliczności międzynarodowe, czyli zachodnie sankcje wobec Rosji oraz możliwość nałożenia ich na Chiny, spowodowały konieczność mniejszego eksponowania współpracy chińsko-rosyjskiej, w szczególności tej średniego i wyższego szczebla. Jednym z takich przykładów był mechanizm konsultacji władz lokalnych „Jangcy-Wołga”, który skupiał pięć chińskich prowincji oraz miasto wydzielone Chongqing z obwodami Rosji położonymi w dorzeczu Wołgi, w tym głównie z Autonomicznym Obwodem Kalmuckim¹⁷. Najbardziej zaangażowane prowincje – Syczuan, Zhejiang, Heilongjiang i Shandong – wyraziły chęć pogłębienia współpracy gospodarczej. W dniu 29 marca 2022 r. władze prowincji Shandong zorganizowały konferencję poświęconą współpracy w przemyśle maszynowym i elektrycznym, natomiast Izby Handlu Międzynarodowego z Chongqingu podpisały porozumienia z Bank of Kunlun w celu usprawnienia eksportu do Rosji. Co istotne, w 2012 r. Bank of Kunlun zgodnie z amerykańskimi informacjami rozpoczął współpracę z instytucjami finansowymi Iranu, które były objęte amerykańskimi sankcjami¹⁸. Ponadto w sierpniu zorganizowano spotkania między partnerskimi prowincjami Heilongjiang a Krajem Chabarowskim z udziałem Kantonu.

¹⁶ Li Renzhen, Guan Yunjia, „E-Wu chongtu xia Mei-Ou liyong SWIFT zhicai Eluosi de yingxiang jiqi dui Zhongguo de qishe” (Wpływ wykorzystania SWIFT przez USA i Europę na nałożenie sankcji na Rosję w związku z konfliktem rosyjsko-ukraińskim i lekcje dla Chin), *Guoji maoyi* 2022, nr 9, s. 80–81.

¹⁷ *China's Position on Russia's Invasion of Ukraine*, USCC, <https://www.uscc.gov/research/chinas-position-russias-invasion-ukraines> (dostęp: 17.01.2023).

¹⁸ Ibidem.

Współpraca transgraniczna z Rosją miała stanowić pomoc w handlu między silnie rozwiniętym Kantonem a rosyjskim Dalekim Wschodem¹⁹.

Czwarty kryzys w Cieśninie Tajwańskiej

Percepcja wojny Rosji w Ukrainie w 2022 r. była niewątpliwie związana z rozważanymi w Pekinie potencjalnymi skutkami eskalacji napięć w Cieśninie Tajwańskiej oraz możliwością wojny o Tajwan. Mimo że Chiny odrzuciły niektóre próby porównywania obu przypadków, można było zauważyć pewien wspólny mianownik, a mianowicie obie sytuacje dostarczyły chińskiemu rządowi argumentów do krytyki amerykańskiego systemu sojuszy. To on bowiem – zdaniem Pekinu – był odpowiedzialny za kreowanie napięć i konfliktów w skali globalnej i regionalnej. W związku z tym chińskie władze z uwagą przyglądały się militarnym, ekonomicznym oraz dyplomatycznym aspektom wojny w Ukrainie, ponieważ wyciągnięte w ten sposób wnioski mogły okazać się kluczowe dla bezpieczeństwa Chin w momencie realizacji oficjalnej linii politycznej Xi Jinpinga związanej z „odrodzeniem narodu chińskiego”, której warunkiem *sine qua non* jest zjednoczenie ChRL z Tajwanem.

W oficjalnym stanowisku Pekin odrzucał jednak możliwości łączenia rosyjskiej wojny i ewentualnej próby zbrojnego rozwiązania problemu tajwańskiego. Tuż przed inwazją na Ukrainę, 23 lutego 2022 r., rzeczniczka chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Hua Chunying sprzeciwiła się próbom powiązania rosyjskiej agresji z możliwym chińskim atakiem na Tajwan. Podkreśliła jednocześnie, iż „Tajwan zawsze był nieodłączną częścią chińskiego terytorium”²⁰.

Rosyjska agresja nie wpłynęła w dużym stopniu na cele Pekinu względem Tajwanu, ale przyczyniła się do rewizji i zastosowania innych narzędzi służących do ich realizacji. Jako przykład można wskazać podpisanie przez przewodniczącego Xi Jinpinga w czerwcu 2022 r. rozkazu umożliwiającego przeprowadzanie operacji militarnych niebędących działaniami wojennymi (*military operations other than war*, MOOTW) w celu zapobiegania wyzwaniom dla chińskich interesów oraz ochrony suwerenności państwa. Tu Pekin wyraźnie przejął rosyjski *modus operandi* związany z zapożyczeniem

¹⁹ Wang Weizhong *chuxi Heilongjiang sheng-Guangdong sheng-Eluosi Habaluofusike bianqu sanfang sheng zhouzhang shipin huiwu tansu hezuo gong ying xin moshi cujin Zhong-E difang youhao hezuo* (Wang Weizhong wziął udział w wideospotkaniu gubernatorów prowincji Heilongjiang, prowincji Guangdong i rosyjskiego regionu Chabarowska w celu zbadania nowego modelu współpracy i korzystnego dla obu stron promowania przyjaznej współpracy między Chinami a Rosją na poziomie władz lokalnych), Guangdong Government, 24.08.2022, http://www.gd.gov.cn/xxts/content/post_3999640.html (dostęp: 16.01.2023).

²⁰ Le Yucheng, *Cherish Peace, Work Together in Unity, and Pursue a Win-Win Future for the Asia-Pacific*, MSZ ChRL, 19.03.2022, https://www.mfa.gov.cn/eng/wjbxw/202203/t20220319_10653460.html (dostęp: 10.01.2023).

narracji od Władimira Putina, który działania w Ukrainie określił mianem „specjalnej operacji wojskowej”, a nie wojny czy inwazji²¹.

Momentem przełomowym w kontekście wpływu wojny w Ukrainie na politykę Chin był tzw. czwarty kryzys w Cieśninie Tajwańskiej z 3 sierpnia 2022 r. Bezpośrednią przyczynę wybuchu kryzysu stanowiła wizyta amerykańskiej delegacji z przewodniczącą Izby Reprezentantów Nancy Pelosi na Tajwanie 2 sierpnia 2022 r. O znaczeniu wydarzenia najlepiej świadczył fakt, że była to pierwsza od 25 lat wizyta amerykańskiego przedstawiciela tej rangi²². W reakcji Chin zarządziły manewry z użyciem ostrej amunicji w sześciu obszarach morskich i powietrznych wokół Tajwanu, które ostatecznie odbyły się 10 sierpnia 2022 r. Część stref, w których prowadzone były ćwiczenia, znajdowała się w odległości 20 km od Tajwanu i nachodziła na strefę wód terytorialnych Republiki Chińskiej. Lokalizacja manewrów w kilku strefach jednocześnie wskazywała, że chińskie siły zbrojne chciały przetestować jeden ze scenariuszy na wypadek konfliktu zbrojnego, polegający na wprowadzeniu morskiej blokady Tajwanu. Warto również zwrócić uwagę na wykorzystanie szeregu narzędzi dezinformacyjnych mających na celu wprowadzenie w błąd zarówno opinii publicznej na Tajwanie, jak i społeczności międzynarodowej za pomocą zmodyfikowanych zdjęć oraz nagrań filmowych. Zostały one uzupełnione atakami hakerskimi na strony internetowe tajwańskich instytucji rządowych, mediów oraz uniwersytetów²³. Oprócz tego strona chińska wykorzystwała drony w celach obserwacyjnych, a ich aktywność odnotowano między innymi w pobliżu kontrolowanej przez Tajwan wyspy Kinmen. Od momentu wizyty Nancy Pelosi na Tajwanie do końca 2022 r. siły zbrojne Tajwanu wykryły 71 przypadków naruszeń z użyciem chińskich dronów. Należy podkreślić, że zarówno dezinformacja, cyberataki, jak i drony były powszechnie stosowane przez Rosję w Ukrainie. Na tej podstawie można stwierdzić, że Pekin dokładnie przyglądał się rozwojowi wydarzeń w Europie, a następnie testował wybrane mechanizmy w sytuacjach bezpośrednio związanych z chińskimi interesami²⁴.

²¹ J. Siebens, R. Lucas, *Military Operations Other Than War in China's Foreign Policy*, Stimson Report, 3 października 2022 r., <https://www.stimson.org/2022/military-operations-other-than-war-and-chinas-foreign-policy/> (dostęp: 10.01.2023).

²² C.P. Twomey, „The fourth Taiwan Strait crisis is just starting”, *War on the Rocks*, 22 sierpnia 2022 r., <https://warontherocks.com/2022/08/the-fourth-taiwan-strait-crisis-is-just-starting/> (dostęp: 10.01.2023).

²³ Ying Yu Lin, *The Fourth Taiwan Strait Crisis: What Did the August Exercises Around Taiwan Accomplish?*, China Brief Jamestown Foundation, 4 października 2022 r., <https://jamestown.org/program/the-fourth-taiwan-strait-crisis-what-did-the-august-exercises-around-taiwan-accomplish/> (dostęp: 11.01.2023).

²⁴ B. Hioe, „Following China's military drills, Taiwan settles into new normal”, *The Diplomat*, 16 sierpnia 2022 r., <https://thediplomat.com/2022/08/following-chinas-military-drills-taiwan-settles-into-new-normal/> (dostęp: 10.01.2023).

Ponadto wizyta przewodniczącej amerykańskiej Izby Reprezentantów przyczyniła się do wyraźnego nasilenia naruszeń przez chińskie samoloty tajwańskiej strefy identyfikacji obrony powietrznej (*Air Defense Identification Zone*, ADIZ). W sierpniu 2022 r. doszło do 440 przypadków naruszeń ze strony samolotów bojowych ChRL, natomiast w całym 2022 r. odnotowano łącznie 1727 przypadków wtargnięcia chińskich samolotów. Dla porównania w 2020 r. zaobserwowano 380 tego rodzaju sytuacji, a w 2021 r. 538 naruszeń. Intensyfikacja działań w tym zakresie miała na celu określenie parametrów dotyczących czasu potrzebnego do mobilizacji odpowiednich jednostek tajwańskich sił zbrojnych, a także sposobu ich reakcji²⁵.

W odpowiedzi na wizytę Pelosi na Tajwanie rząd w Pekinie nie tylko nałożył sankcje na nią samą oraz członków jej najbliższej rodziny, lecz także podjął działania odwetowe wobec Stanów Zjednoczonych. Ministerstwo spraw zagranicznych ChRL poinformowało 5 sierpnia 2022 r. o zawieszeniu szeregu platform komunikacji dwustronnej zajmujących się koordynacją działań o charakterze militarnym, zwalczaniem przestępstw międzynarodowych oraz narkotykowych i przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym²⁶. Najbardziej kontrowersyjne i ryzykowne zarazem było wycofanie się ChRL z dialogu pomiędzy przedstawicielami z sektora militarnego, ponieważ tego rodzaju ruch ograniczył możliwości zarządzania sytuacjami kryzysowymi, których liczba na przestrzeni ostatnich lat wyraźnie wzrosła za sprawą zwiększonej aktywności militarnej Chin w Cieśninie Tajwańskiej, ale również na spornych obszarach Morza Południowochińskiego oraz Wschodniochińskiego²⁷.

Szczyt G-20 w cieniu wojny w Ukrainie i deeskalacja chińsko-amerykańskich napięć

Przeciągająca się wojna w Ukrainie, a także napięcia w relacjach na linii Pekin-Waszyngton wokół Tajwanu sprawiły, że na Indonezji – sprawującej w 2022 r. prezydencję w G-20 – spoczywała duża odpowiedzialność. Rząd w Dżakarcie odczuwał silną presję wywołaną licznymi oczekiwaniami, iż jako gospodarz szczytu G-20 będzie w stanie wejść w rolę mediatora

²⁵ „China's warplane incursions into Taiwan air defence zone doubled in 2022”, *The Guardian*, 2 stycznia 2023 r., <https://www.theguardian.com/world/2023/jan/02/chinas-warplane-incursions-into-taiwan-air-defence-zone-doubled-in-2022> (dostęp: 11.01.2023).

²⁶ *The Ministry of Foreign Affairs Announces Countermeasures in Response to Nancy Pelosi's Visit to Taiwan*, MSZ ChRL, 05.08.2022, https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202208/t20220805_10735706.html (dostęp: 11.01.2023).

²⁷ S. Tiezzi, „China suspends military dialogues, climate change talks with US”, *The Diplomat*, 5 sierpnia 2022 r., <https://thediplomat.com/2022/08/china-suspends-military-dialogues-climate-change-talks-with-us/> (dostęp: 11.01.2023).

i zapewnić odpowiednie warunki podczas spotkania na Bali, ułatwiające przeprowadzenie konstruktywnego dialogu pomiędzy skonfliktowanymi stronami. W związku z tak odpowiedzialną rolą prezydent Indonezji Joko Widodo jako pierwszy lider azjatyckiego państwa od czasu rosyjskiej inwazji odwiedził pod koniec czerwca 2022 r. zarówno Ukrainę, jak i Rosję. W ramach swojej podróży do Europy spotkał się 29 czerwca 2022 r. z prezydentem Wołodymyrem Zełenskim, a następnie z prezydentem Władimirem Putinem (30 czerwca). Podczas rozmów z przedstawicielami obu stron konfliktu przedstawił propozycję odegrania roli mediatora dla rozmów pokojowych, a także zgodził się na zapewnienie gwarancji bezpieczeństwa, umożliwiających wznowienie eksportu ukraińskich zbóż oraz rosyjskich nawozów, co miało na celu przeciwdziałanie ryzyku pogłębienia światowego kryzysu żywnościowego²⁸.

Inicjatywa podjęcia próby mediacji z liderami Ukrainy i Rosji przez Joko Widodo wzmocniła pozycję Indonezji w roli państwa sprawującego prezydencję, co nie zmieniło faktu, że rząd w Dżakarcie konsekwentnie prowadził politykę równowagi i niezajmowania stanowiska. Dlatego Indonezja z jednej strony poparła w marcu 2022 r. rezolucję ONZ potępiającą rosyjską inwazję na Ukrainę²⁹ oraz w październiku rezolucję wzywającą do nieuznania rosyjskich referendów w czterech ukraińskich regionach³⁰, ale z drugiej nie zdecydowała się na nałożenie sankcji na Rosję ani wysłanie sprzętu wojskowego do Ukrainy (choć zapewniła pomoc humanitarną). Ponadto prezydent Widodo zaprosił Wołodymyra Zełenskiego w roli gościa gospodarza szczytu G-20 oraz Władimira Putina jako lidera państwa członkowskiego formatu, mimo sygnałów ze strony części państw, iż zbojkotują szczyt na Bali, jeżeli pojawi się na nim prezydent Rosji. Ostatecznie prezydentowi Indonezji zależało na stworzeniu neutralnych warunków dla ewentualnych rozmów pokojowych, ale chciał jednocześnie uniknąć przypisania Indonezji do obozu proamerykańskiego lub prorosyjskiego³¹.

Szczyt G-20 na Bali odbył się w dniach 15–16 listopada 2022 r., a choć jego agenda była w głównej mierze poświęcona zagadnieniom o naturze ekonomicznej, to w deklaracji liderów G-20 znalazły się odniesienia do rezolucji

²⁸ A.F. Medina, *Indonesia's President Becomes First Asian Leader to Visit Ukraine and Russia, Since Conflict*, ASEAN Briefing, 01.07.2022, <https://www.aseanbriefing.com/news/indonesias-president-becomes-first-asian-leader-to-visit-ukraine-and-russia-since-conflict/> (dostęp: 16.01.2023).

²⁹ „General Assembly resolution demands end to Russian offensive in Ukraine”, UN News, 11 października 2022 r., <https://news.un.org/en/story/2022/03/1113152> (dostęp: 16.01.2023).

³⁰ „Ukraine: UN General Assembly demands Russia reverse course on ‘attempted illegal annexation’”, UN News, 11 października 2022 r., <https://news.un.org/en/story/2022/10/1129492> (dostęp: 16.01.2023).

³¹ I. Storey, „Jokowi's ‘peace mission’ to Europe: Well-intentioned but fruitless”, Fulcrum, 8 lipca 2022 r., <https://fulcrum.sg/jokowis-peace-mission-to-europe-well-intentioned-but-fruitless/> (dostęp: 16.01.2023).

Zgromadzenia Ogólnego ONZ z marca 2022 r. mówiącej o tym, że większość członków potępia wojnę w Ukrainie, podkreślając jednocześnie negatywne skutki konfliktu dla światowej gospodarki. Przyznano również rację, iż kwestie związane z bezpieczeństwem mogą mieć poważne implikacje gospodarcze. Ponadto w dokumencie uwzględnione zostały rosyjskie groźby użycia broni nuklearnej, ponieważ wskazano, iż wykorzystanie lub groźba użycia tego rodzaju środków jest nie do zaakceptowania³². Był to również sygnał, że takie państwa jak Chiny i Indie, które jeszcze na początku konfliktu w Ukrainie zachowywały neutralną pozycję z pewnymi oznakami solidarności z Moskwą (np. w formie współpracy gospodarczej i głosowania na forum ONZ), odczuwają coraz większe rozczarowanie w związku z przedłużającymi się działaniami zbrojnymi i ich wpływem na sytuację geopolityczną na świecie³³.

W kontekście polityki ChRL na szczególną uwagę zasługuje pierwsze stacjonarne spotkanie przewodniczącego Xi Jinpinga z prezydentem USA Joem Bidenem na marginesie szczytu G-20. Mimo że liderzy dwóch mocarstw rozmawiali ze sobą wcześniej pięciokrotnie przez telefon i w formie wideokonferencji, okoliczności związane z wojną w Ukrainie oraz napięciami wokół Tajwanu sprawiały, iż wiązano duże oczekiwania z osobistą interakcją przedstawicieli obu państw. Ponad trzygodzinna rozmowa miała koncyliacyjny charakter, a co za tym idzie – zamiarem obu stron było uspokojenie nastrojów społeczności międzynarodowej, obawiającej się ryzyka wybuchu kolejnego konfliktu zbrojnego, tym razem w Azji. Chociaż w oficjalnym oświadczeniu Białego Domu podkreślono, że Stany Zjednoczone będą kontynuowały konkurencję z Chinami, to jednak na spotkaniu zaznaczono, iż obie strony nie powinny dopuścić, aby konkurencja przerodziła się w konflikt. W związku z tym wskazano na konieczność przywrócenia chińsko-amerykańskich linii komunikacji³⁴. Prezydent Biden nakreślił także główne obszary, w których powinna być rozwijana współpraca dwustronna. Zaliczył do nich walkę ze zmianami klimatycznymi, działania na rzecz stabilizacji makroekonomicznej (zwłaszcza jeżeli chodzi o redukcję zadłużenia państw), poprawę zdolności w obrębie bezpieczeństwa zdrowotnego oraz zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego. Podniesione zostały również kwestie problematyczne, dlatego strona

³² *G20 Bali Leaders' Declaration Bali, Indonesia*, 15–16.11.2022, https://www.g20.org/content/dam/gtwenty/gtwenty_new/about_g20/previous-summit-documents/2022-bali/G20%20Bali%20Leaders%27%20Declaration,%2015-16%20November%202022.pdf (dostęp: 16.01.2023).

³³ „Russia's Lavrov says West tried to 'politicise' G20 declaration”, Reuters, 15 listopada 2022 r., <https://www.reuters.com/world/europe/russias-lavrov-says-west-tried-politicise-g-20-declaration-2022-11-15/> (dostęp: 16.01.2023).

³⁴ *National Security Strategy*, październik 2022, Biały Dom, 12 października 2022 r., <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf> (dostęp: 16.01.2023).

amerykańska zwróciła uwagę na swoje obawy związane z przestrzeganiem przez Pekin praw człowieka. Z kolei w odniesieniu do Tajwanu Joe Biden zaznaczył, że amerykańskie stanowisko w sprawie „polityki jednych Chin” nie uległo zmianie, dlatego Waszyngton sprzeciwia się jakimkolwiek próbom jednostronnej zmiany *status quo* przez którąkolwiek ze stron. Na tej podstawie wyrażono sprzeciw wobec coraz bardziej agresywnych działań ChRL w Cieśninie Tajwańskiej, prowadzących do destabilizacji regionu. Z perspektywy sytuacji w Europie należy podkreślić, że obaj liderzy uznali użycie broni nuklearnej lub straszenie nim za nieakceptowalne, uderzając w ten sposób w groźby Władimira Putina wobec Ukrainy³⁵. W oświadczeniu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych ze spotkania nie pojawiły się informacje odnośnie do warunków użycia broni nuklearnej, natomiast w kontekście kryzysu w Ukrainie (strona chińska celowo unika takich sformułowań jak wojna czy rosyjska inwazja) największy nacisk został położony na konieczność pokojowego rozwiązania sytuacji. Wyraźne różnice między oświadczeniami widoczne były przede wszystkim w przypadku kwestii dotyczących Tajwanu, które w chińskiej wersji dokumentu zostały zaliczone do kluczowych interesów ChRL. Zdaniem Pekinu, strona amerykańska nie popiera „niepodległości Tajwanu”, „dwóch Chin” lub „jednych Chin oraz jednego Tajwanu”³⁶. Stanowiska obu państw charakteryzowały się głęboko zakorzenionymi sprzecznościami, świadczącymi o daleko idących podziałach, które będą prowadzić do kolejnych tarć na linii Waszyngton–Pekin. Chińska narracja jednoznacznie ma na celu uzyskanie od Stanów Zjednoczonych deklaracji poparcia dla „zasady jednych Chin”, sprzecznej z założeniami strategicznej ambiwalencji wyrażonej w formie akceptowanej przez Białą Dom „polityki jednych Chin”³⁷. Wszystko jednak wskazuje na to, że rząd w Pekinie zdaje sobie sprawę z wyzwań i ryzyka potencjalnych napięć w stosunkach bilateralnych, dlatego – podobnie jak strona amerykańska – zwrócił uwagę na kluczowe znaczenie zachowania strategicznej komunikacji w relacjach dwustronnych oraz przeprowadzania regularnych konsultacji zespołów dyplomatycznych.

Największym sukcesem spotkania Xi Jinpinga z Joem Bidenem z pewnością było uspokojenie nastrojów na arenie międzynarodowej dzięki wysłaniu przekazu o odbudowie komunikacji i deeskalacji napięć wywołanych

³⁵ *Readout of President Joe Biden's Meeting with President Xi Jinping of the People's Republic of China*, Biały Dom, 14 listopada 2022 r., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/11/14/readout-of-president-joe-bidens-meeting-with-president-xi-jinping-of-the-peoples-republic-of-china/> (dostęp: 16.01.2023).

³⁶ *President Xi Jinping Meets with U.S. President Joe Biden in Bali*, MSZ ChRL, 14.11.2022, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202211/t20221114_10974686.html (dostęp: 16.01.2023).

³⁷ J. Palmer, „Did the Xi-Biden summit cool tensions?”, *Foreign Policy*, 16 listopada 2022 r., <https://foreignpolicy.com/2022/11/16/china-xi-biden-meeting-g20-taiwan/> (dostęp: 16.01.2023).

przez kryzys w Cieśninie Tajwańskiej z początku sierpnia 2022 r. Po spotkaniu na marginesie szczytu G-20 podjęto konkretne działania zmierzające do ponownego otwarcia określonych kanałów komunikacji. Zapowiedziano między innymi wizytę sekretarza stanu USA Antony'ego Blinkena w Chinach na początku 2023 r. w celu kontynuacji rozmów zapoczątkowanych przez liderów obu państw. Ponadto wznowiono dialog na temat zmian klimatycznych podczas konferencji klimatycznej ONZ (COP 27) w Egipcie za sprawą spotkania Johna Kerry'ego z Xie Zhenhua³⁸. Mimo to największym wyzwaniem stały się sprawy bezpieczeństwa. Chociaż w listopadzie doszło do drugiego w ciągu pół roku i pierwszego od czasu wizyty Nancy Pelosi na Tajwanie spotkania sekretarza obrony USA Lloyd'a J. Austina III z ministrem obrony ChRL Wei Fenghe na marginesie ministerialnego szczytu ASEAN Plus w Kambodży, to nie przyniosło ono przełomu. Jednym z tematów poruszonych przez przedstawicieli resortów obrony było odpowiednie zarządzanie sytuacjami kryzysowymi z wykorzystaniem dwustronnych linii komunikacyjnych³⁹.

Mimo że obie strony wykazały zainteresowanie deeskalacją napięć w relacjach dwustronnych przez reaktywację konsultacji w kluczowych obszarach, wszystko wskazuje na to, iż będą się one utrzymywały na wysokim poziomie, przede wszystkim ze względu na status i przyszłość Tajwanu. Niewątpliwie sytuacja wokół Republiki Chińskiej jest zależna od skali i intensywności aktywności militarnej ChRL w Cieśninie Tajwańskiej z jednej strony, a z drugiej od skali i zakresu amerykańskiego wsparcia zbrojeniowego dla Tajwanu. Swojego rodzaju papierkiem lakmusowym będzie dalszy los projektu ustawy o polityce wobec Tajwanu (*Taiwan Policy Act*)⁴⁰. Nie bez znaczenia pozostawał również dalszy przebieg i co najważniejsze, ostateczny rezultat wojny w Ukrainie. Porażka Rosji będzie się wiązała z osłabieniem Chin oraz dodatkowym zwiększeniem zaangażowania Stanów Zjednoczonych w regionie Indo-Pacyfiku, co również nie będzie działało na korzyść rządu w Pekinie.

³⁸ F. Jordans, S. Borenstein, „US, China climate envoys meet at COP27 summit in Egypt”, AP News, 15 listopada 2022 r., <https://apnews.com/article/business-china-xi-jinping-united-nations-john-kerry-b8e95eba615325ab049f9c7fec45ca0f> (dostęp: 16.01.2023).

³⁹ *Readout of Secretary of Defense Lloyd J. Austin III's Meeting With People's Republic of China (PRC) Minister of National Defense General Wei Fenghe*, Departament Obrony USA, 22.11.2022, <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3225447/readout-of-secretary-of-defense-lloyd-j-austin-iiiis-meeting-with-peoples-repub/> (dostęp: 16.01.2023).

⁴⁰ B. Lendon, O. Liebermann, „War game suggests Chinese invasion of Taiwan would fail at a huge cost to US”, Chinese and Taiwanese militaries, CNN, 9 stycznia 2023 r., <https://edition.cnn.com/2023/01/09/politics/taiwan-invasion-war-game-intl-hnk-ml/index.html> (dostęp: 16.01.2023).

Stanowisko ChRL wobec wojny w Ukrainie na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych

Stosunki chińsko-rosyjskie w Organizacji Narodów Zjednoczonych są wypadkową politycznych relacji i zwiększenia współpracy anonsowanej w komunikacie z 4 lutego 2022 r. Obie strony uznały, że należy bronić ważnej roli ONZ w demokratycznym systemie międzynarodowym opartym na multilateralizmie i prawie międzynarodowym. Tym samym obecny system uznają za niedemokratyczny ze względu na hegemoniczną rolę Stanów Zjednoczonych. Ponadto istotne jest tu promowanie Agendy na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, która została wskazana jako element wyrównywania różnic między „bogatą Północą a biednym Południem”, oraz wzmacnianie podejścia do rozwoju jako jednego z podstawowych praw człowieka. Zdaniem obu stron, ONZ nie może być forum dla promocji agendy politycznej, takiej jak np. stosowanie „podwójnych standardów” w walce z terroryzmem i ingerencja Stanów Zjednoczonych w wewnętrzne sprawy państw trzecich.

Jednym z pierwszych działań w Organizacji Narodów Zjednoczonych, po rozpoczęciu inwazji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, było głosowanie nad projektem rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ, która „wrażała ubolewanie” z powodu zaistniałej sytuacji⁴¹. Chiny, a także Zjednoczone Emiraty Arabskie i Indie, wstrzymały się od głosu. Wstrzymanie się od głosu chińskiej dyplomacji było początkowo odebrane przez zachodnie delegacje jako sukces. Było to warunkowane faktem, że pasywną postawę w ONZ Chiny wykazały zaledwie 20 dni po ogłoszeniu przez Pekin i Moskwę „partnerstwa bez ograniczeń” i zobowiązaniu się do udzielenia wzajemnego wsparcia dla własnych stanowisk w sytuacjach kryzysowych. Ostatecznie rezolucja nie została przyjęta, gdyż Rosja skorzystała z przysługującego jej prawa weta⁴².

Biorąc udział w dyskusji na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych, delegacja chińska wyraziła „głębokie zaniepokojenie wydarzeniami w Europie Wschodniej”. Ambasador ChRL przy ONZ Zhang Jun podkreślił, iż ONZ powinna podjąć niezbędną, acz niezwykle ostrożną reakcję, ponieważ każde działanie musi faktycznie prowadzić do uspokojenia kryzysu, a nie go zaostrzać⁴³. Ponadto chiński ambasador „usprawiedliwił” stanowisko

⁴¹ M. Nichols, H. Pamuk, „Russia vetoes U.N. Security action on Ukraine as China abstains”, Reuters, 25 lutego 2022 r., <https://www.reuters.com/world/russia-vetoes-un-security-action-ukraine-china-abstains-2022-02-25/> (dostęp: 16.01.2023).

⁴² W. Mauldin, „Russia blocks U.N. bid to end Ukraine conflict; China abstains from vote”, *The Wall Street Journal*, 26 lutego 2022 r., <https://www.wsj.com/livecoverage/russia-ukraine-latest-news-2022-02-26/card/russia-blocks-u-n-bid-to-end-ukraine-conflict-china-abstains-from-vote-XJIVHxQds71mOYm0pkYr> (dostęp: 17.01.2023).

⁴³ S. Cao, H. Zhang, „China calls on UN actions to be conducive to defusing Ukraine crisis amid public rejection of escalation, ‘not to Ukraine’”, *Global Times*, 25 lutego 2022 r., <https://www.globaltimes.cn/page/202202/1253247.shtml> (dostęp: 17.01.2023).

Chin wobec rezolucji Rady Bezpieczeństwa, mówiąc, iż niczego by ono nie zmieniło, było bowiem wiadomo, że projekt rezolucji zostanie zawetowany przez stałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ. Zauważywszy, iż sytuacja w Ukrainie znalazła się w „punkcie, którego dyplomacja chińska chciała uniknąć”, podkreślił „chińskie przywiązanie do przestrzegania suwerenności i integralności terytorialnej wszystkich państw, które powinny być szanowane, a cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych – wspólnie przestrzegane”⁴⁴.

W warstwie retorycznej reakcja Chin w początkowej fazie konfliktu ograniczała się jedynie do wezwania wszystkich stron do deeskalacji napięć w Ukrainie. Standardowo Pekin podkreślał przy tym, iż Chiny nie będą ingerować w wewnętrzne sprawy innych państw i tego samego wymagały od pozostałych członków areny międzynarodowej. ChRL wprawdzie nie zajęła oficjalnego stanowiska, co miało rzeczywisty skutek w postaci wstrzymania się od głosowania na forum ONZ, niemniej rzecznik chińskiego MSZ Wang Wenbin odmówił nazwania rosyjskiej agresji na Ukrainę inwazją⁴⁵. Ponadto rzeczniczka chińskiego MSZ Hua Chunying w obliczu nałożonych na Federację Rosyjską retorsji polityczno-ekonomicznych przedstawiła stanowisko Pekinu, zgodnie z którym Chiny „nigdy nie uważały, że sankcje stanowią najlepsze źródło rozwiązania problemów międzynarodowych”⁴⁶, a sytuacja w Ukrainie miała „skomplikowany kontekst historyczny”⁴⁷.

Na początku marca 2022 r., kiedy upubliczniono rozmowy między Ukrainą a Rosją, Zhang Jun wyraził zadowolenie, wzywając wówczas społeczność międzynarodową do „utrzymania ogólnego kierunku porozumienia politycznego oraz do wsparcia sprzyjającej atmosfery i warunków dla bezpośredniego dialogu i negocjacji między zainteresowanymi stronami”⁴⁸. Ponadto wezwano społeczność międzynarodową do działania zgodnie z „zasadami humanitaryzmu, neutralności i bezstronności” określonymi w rezolucji ZO ONZ 46/182, unikając tym samym upolitycznienia sprawy⁴⁹.

Odnosząc się do samej kwestii głosowania, w którym ChRL wstrzymała się od głosu, wyrażono żal, iż projekt rezolucji nie został poddany pełnym konsultacjom i nie uwzględnił całej historii i złożoności obecnego kryzysu, gdyż nie

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ S. McDonell, „The Ukraine crisis is a major challenge for China”, BBC, 28 lutego 2022 r., <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-60492134> (dostęp: 17.01.2023).

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ *Explanation of Vote by Ambassador Zhang Jun at the UN General Assembly on the Resolution on Ukraine*, MSZ ChRL, 02.03.2022, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zwjg_665342/zwbd_665378/202203/t20220303_10647486.html (dostęp: 18.01.2023).

⁴⁹ M. Zhang, „China’s UN envoy calls for direct negotiations on Ukraine crisis”, *China Daily*, 1 marca 2022 r., <https://www.chinadaily.com.cn/a/202203/01/WS621d74b2a310cdd39bc8971f.html> (dostęp: 18.01.2023).

podkreślono w nim znaczenia zasady niepodzielnego bezpieczeństwa ani pilnej potrzeby promowania porozumienia politycznego i wzmożenia wysiłków dyplomatycznych⁵⁰. Takie rozłożenie akcentów miało na celu udzielenie niebezpośredniego wsparcia dla rosyjskich motywacji podjęcia działań wojennych na terytorium Ukrainy. Podsumowując stanowisko chińskie wobec głosowania w ramach ZO ONZ, Zhang Jun stwierdził – co stało się tradycją w retoryce dyplomatycznej Pekinu – iż ostateczne rozwiązanie kryzysu ukraińskiego „wymaga porzucenia zimnowojennej mentalności”, „odrzucenia logiki zapewnienia własnego bezpieczeństwa kosztem bezpieczeństwa innych” oraz „rezygnacji z podejścia polegającego na poszukiwaniu bezpieczeństwa regionalnego przez rozbudowę bloków militarnych”⁵¹. Takie podejście strony chińskiej w naturalny sposób odnosiło się do rosyjskich postulatów dotyczących ekspansji wschodniej flanki NATO, co również nie leżało w ogólnym interesie Chińskiej Republiki Ludowej. W ostatniej części odniesiono się do kwestii nakładania na Federację Rosyjską szeregu sankcji polityczno-gospodarczych, co w oczach chińskiej delegacji uznane zostało za kontrproduktywne i tworzące dalsze podziały, a także komplikujące ogólną sytuację w regionie.

W marcu 2022 r. pod głosowanie w RB ONZ poddano projekt rezolucji, którego przedmiotem była ochrona ludności cywilnej w Ukrainie i wezwanie do udzielenia nieograniczonego dostępu do pomocy humanitarnej. Projekt złożony przez Federację Rosyjską został w całości potępiony przez większość delegatów RB ONZ, ponieważ interpretowano go jako próbę usprawiedliwienia agresji Rosji na Ukrainę⁵². Federacja Rosyjska oraz Chińska Republika Ludowa głosowały za przyjęciem projektu rezolucji, trzynastu pozostałych członków RB ONZ uprawnionych do głosowania się wstrzymało. Przyjęcie projektu wymagało minimum dziewięciu głosów za oraz braku weta ze strony stałego członka RB ONZ⁵³. Na tym polu doszło do polemiki amerykańsko-chińskiej. Przedstawicielka Stanów Zjednoczonych Linda Thomas-Greenfield określiła próbę wniesienia projektu rezolucji przez Rosję jako „niegodziwą”, ponieważ Rosja miałaby żądać, aby społeczność międzynarodowa rozwiązała kryzys humanitarny, który został wykreowany przez Moskwę. W odpowiedzi strona chińska argumentowała poparcie dla rosyjskiego projektu rezolucji, powołując się na przywiązywanie dużej wagi do sytuacji humanitarnej oraz potrzeby koordynowania działań stron w zakresie ochrony ludności cywilnej⁵⁴.

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem.

⁵² *Security Council Fails to Adopt Text Demanding Civilian Protection, Unhindered Humanitarian Access in Ukraine, as 13 Members Abstain*, United Nations, 23 marca 2022 r., <https://press.un.org/en/2022/sc14838.doc.htm> (dostęp: 18.01.2023).

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Ibidem.

Od lipca 2022 r. dyplomacja ChRL w działaniach na forum Rady Bezpieczeństwa przejęła zachodnią narrację w sprawie Ukrainy, ale w kontekście Tajwanu. Zastępca ambasadora ChRL przy ONZ Geng Shuang podczas posiedzenia RB ONZ zwrócił uwagę, iż „pewne państwo [czytaj: Stany Zjednoczone] wielokrotnie podkreślało zasadę suwerenności w kwestii Ukrainy, natomiast nieustannie kwestionowało suwerenność Chin nad Tajwanem, a nawet celowo tworzyło napięcia w Cieśninie Tajwańskiej”⁵⁵.

Z punktu widzenia działań dyplomatycznych ChRL na forum ONZ istotne było spotkanie ministrów spraw zagranicznych Rady Bezpieczeństwa ONZ w sprawie Ukrainy⁵⁶. Wang Yi z całą determinacją oświadczył, iż stanowisko Chin w tej kwestii jest spójne i jasne – należy chronić suwerenność i integralność terytorialną wszystkich państw, przestrzegać celów i zasad Karty Narodów Zjednoczonych oraz poważnie traktować uzasadnione obawy wszystkich stron dotyczące bezpieczeństwa⁵⁷. W powyższym, wielokrotnie powtarzanym sformułowaniu chińskiej dyplomacji występował dość istotny zabieg retoryczny, który miał na celu wspieranie postulatów zarówno dyplomacji Ukrainy, jak i Federacji Rosyjskiej. Argument za utrzymaniem oraz ochroną suwerenności i integralności terytorialnej należy zaliczyć do tych służących stanowiisku administracji w Kijowie, niemniej „poważne traktowanie uzasadnionych obaw wszystkich stron dotyczących bezpieczeństwa” należy głównie przyporządkować do zbioru roszczeń płynących ze strony Moskwy, przede wszystkim ze względu na domniemane represje wobec ludności rosyjskiej na terenach administracyjnie należących do Ukrainy. Były one jednym z najważniejszych powodów rozpoczęcia „specjalnej operacji wojskowej” w Ukrainie. Tak sformułowane oficjalne stanowisko ChRL na forum ONZ nie przybliżało żadnej ze stron do rozwiązania konfliktu, choć ChRL w przemówieniu ministra spraw zagranicznych zaproponowała implementację czteropunktowego planu w celu deeskalacji konfliktu⁵⁸. Istotnym wydarzeniem towarzyszącym obecności Wang

⁵⁵ „As U.S. defends Ukraine at U.N., China warns against challenge over Taiwan”, *Japan Times*, 30 lipca 2022 r., <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/07/30/world/china-un-us-taiwan/> (dostęp: 18.01.2023).

⁵⁶ Wang Yi Attends UN Security Council Foreign Ministers' Meeting on Ukraine Issue, MSZ ChRL, 24.09.2022, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/wjbz_663308/activities_663312/202209/t20220924_10770937.html (dostęp: 19.01.2023).

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Zgłoszona przez Wang Yi propozycja chińskiej dyplomacji dotyczyła: 1) utrzymania kierunku dialogu i negocjacji; 2) podjęcia wszelkiego możliwego wspólnego wysiłku w celu złagodzenia sytuacji; 3) powzięcia „poważnych wysiłków” w celu udzielenia pomocy humanitarnej; 4) ograniczenia „skutków ubocznych”, przez co miano rozumieć wprowadzenie stosownych regulacji dotyczących eksportu zbóż z Ukrainy i Rosji, a także redukcję sankcji gospodarczych nakładanych na Federację Rosyjską, które pośrednio dotyczą głównie rozwijających się państw.

Yi w Nowym Jorku było spotkanie z szefem ukraińskiej dyplomacji Dmytrem Kulebą, co nastąpiło po raz pierwszy od momentu rozpoczęcia inwazji rosyjskiej na Ukrainę⁵⁹.

Chcąc zachować aktywną postawę wobec wojny Rosji w Ukrainie, chińska dyplomacja wyszła z propozycją wdrożenia „sześciopunktowej inicjatywy” własnego autorstwa, która miała na celu zapobieżenie pogłębianiu się kryzysu humanitarnego w Ukrainie, a także koordynację międzynarodowej współpracy w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego⁶⁰. Wskazano również na możliwe porozumienie między stronami będącymi w stanie wojny, biorąc za przykład podpisanie tzw. inicjatywy zbożowej dotyczącej użytkowania portów na Morzu Czarnym⁶¹. Po wizycie Wang Yi w Nowym Jorku podczas 77. sesji ZO ONZ w kuluarach mówiło się o „budującym” zachowaniu chińskiej dyplomacji, co było motywowane brakiem konkretnego wsparcia udzielonego Moskwie przez Pekin, zarówno w wymiarze dyplomatycznym, jak i militarnym⁶².

Pod koniec września Waszyngton na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ przedłożył rezolucję w sprawie potępienia aneksji części terytorium Ukrainy w wyniku przeprowadzenia nielegalnych referendum na obszarze obwodów donieckiego, chersońskiego, ługańskiego oraz zaporoskiego. W wyniku głosowania jedyne weto pochodziło od stałego członka RB ONZ, Federacji Rosyjskiej, a ChRL ponownie wstrzymała się od udzielenia poparcia⁶³. Na tym się nie skończyło, a amerykańska dyplomacja od razu wniosowała o powtórzenie głosowania w ramach ZO ONZ, gdzie „każdy naród ma prawo głosu i żaden z nich nie może zabić rezolucji”⁶⁴. Choć wyniki głosowań na forum ZO ONZ miały jedynie charakter doradczy i nie były prawnie wiążące, to ukazanie izolacji międzynarodowej Federacji Rosyjskiej było jednym z głównych celów dyplomacji państw Zachodu. Podkreślił to ambasador Ukrainy przy ONZ Serhij Kysylyca, który powiedział, iż „jedna ręka podniesiona przeciwko rezolucji ponownie świadczy o izolacji Rosji i jej desperackich próbach zaprzeczenia rzeczywistości w naszych wspólnych zobowiązaniach, poczynwszy od Karty Narodów

⁵⁹ „Russia’s allies China and India call for negotiations to end Ukraine war”, *The Guardian*, 24 września 2022 r., <https://www.theguardian.com/world/2022/sep/24/russias-allies-china-and-india-call-for-negotiations-to-end-ukraine-war> (dostęp: 19.01.2023).

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ Ibidem.

⁶² „China, India call for negotiated way out of Ukraine war”, *Le Monde*, 24 września 2022 r., https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/09/24/china-india-call-for-negotiated-way-out-of-ukraine-war_5998099_4.html (dostęp: 19.01.2023).

⁶³ „China abstains in UN Security Council vote on Russia’s annexations of Ukraine”, *Hong Kong Free Press*, 1 października 2022 r., <https://hongkongfp.com/2022/10/01/china-abstains-in-un-security-council-vote-on-russias-annexations-of-ukraine/> (dostęp: 19.01.2023).

⁶⁴ Ibidem.

Zjednoczonych”⁶⁵. Po głosowaniu w ramach RB ONZ ambasador ChRL przy ONZ Zhang Jun powtórzył stanowisko ChRL, w którym „wzywa się wszystkie zainteresowane strony do zachowania powściągliwości, powstrzymania się od działań, które faktycznie zaostrzają napięcia [...] pozostawienia miejsca na rozwiązanie w drodze negocjacji dyplomatycznych”⁶⁶. Podobne zdanie wyraził Wang Yi w czasie rozmowy z Antonym Blinkenem, mówiąc, że Pekin będzie zawsze stać po stronie pokoju i Karty Narodów Zjednoczonych, jeśli chodzi o kwestię Ukrainy⁶⁷.

*

Rok wojny Rosji w Ukrainie z pewnością stał się jednym z głównych elementów polityki zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej. W odniesieniu do spraw bilateralnych ChRL starała się wykorzystywać międzynarodowe problemy Federacji Rosyjskiej i po okresie relatywnego wsparcia Moskwy Pekin zaczął dyktować warunki. Te mają swoje odzwierciedlenie w wynegocjowaniu korzystnych zapisów umów na dostawy surowców naturalnych, w tym przede wszystkim ropy naftowej i gazu ziemnego. Tym samym przeżywająca określone problemy gospodarka chińska będzie otrzymywać „zastrzyk” relatywnie tanich surowców, co w dalszej perspektywie ma utrzymać jej konkurencyjność na globalnych rynkach. Jednak przedłużająca się wojna i w miarę stała, zunifikowana postawa państw Zachodu, której liderem są Stany Zjednoczone, a także aktywne wsparcie Ukrainy przez Japonię i Koreę Południową – mające również wyraz w zacieśnianiu się współpracy wojskowej ww. państw z Waszyngtonem – powodują, iż dotychczas dość pokojowe środowisko międzynarodowe będące gwarantem stabilnego rozwoju gospodarczego Chin wymaga redefinicji polityki prowadzonej do tej pory w regionie. Jest to istotne z perspektywy chińskich aspiracji dotyczących „wielkiego odrodzenia narodu chińskiego”, którego nieodłączną częścią jest zjednoczenie z Tajwanem. Wojna w Ukrainie pokazała rządowi w Pekinie, że mimo wielu podziałów występujących na Zachodzie państwa z tego obszaru są w stanie wypracować wspólne stanowisko w momencie poważnego zagrożenia dla bezpieczeństwa i ładu międzynarodowego, co z pewnością zostało wzięte pod uwagę w przypadku wszelkich planów związanych ze zbrojną aneksją Tajwanu. W dłuższej perspektywie rosyjska inwazja utrudniła zaplanowanie Pekinowi operacji militarnej, ponieważ skłoniła wiele państw regionu do rewizji własnej polityki w sferze bezpieczeństwa. Ponownie uznano perspektywę wybuchu

⁶⁵ „Russia vetoes UN resolution on Ukraine annexation, China abstains”, Al Jazeera, 1 października 2022 r., <https://www.aljazeera.com/news/2022/10/1/russia-vetoes-un-resolution-on-ukraine-annexation-china-abstains> (dostęp: 19.01.2023).

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ „China says it's 'on the side of peace' over war in Ukraine”, Politico, 23 grudnia 2022 r., <https://www.politico.eu/article/china-ukraine-war-peace-beijing/> (dostęp: 20.01.2023).

globalnego konfliktu za możliwą. Jest to szczególnie uzasadnione w przypadku Azji, gdzie bezpośrednio ścierają się wpływy dwóch największych podmiotów – Stanów Zjednoczonych oraz Chińskiej Republiki Ludowej. W związku z tym państwa regionu Indo-Pacyfiku będą bardziej skłonne do przeznaczenia większych środków na zbrojenia, aby z jednej strony wzmocnić swoje zdolności odstraszania, a z drugiej zbudować wystarczające możliwości obronne, pozwalające na dotarcie wsparcia ze strony potencjalnych sojuszników. Przyjęcie takiej postawy z pewnością zwiększy zdolności projekcji siły przez Stany Zjednoczone, które już od czasu prezydentury Donalda Trumpa zabiegały o większe zaangażowanie swoich sojuszników w regionie w rozwój własnych zdolności militarnych.

Z kolei chińscy decydenci mają możliwość wyciągnięcia wniosków z potencjalnie źle skalkulowanych opcji militarnych Federacji Rosyjskiej, co jest wyraźnie widoczne na tle wojny Rosji w Ukrainie, która zgodnie z rosyjskimi planami miała potrwać trzy dni⁶⁸. W przypadku Tajwanu główną rolę będą odgrywały Stany Zjednoczone, dlatego strona chińska przedsięwzięła pewne kroki zmierzające w kierunku deeskalacji napięć na linii Waszyngton-Pekin podczas spotkania liderów na marginesie szczytu G-20 w listopadzie 2022 r. na Bali. Kluczową rolę w chwili obecnej odgrywa wznowienie dwustronnych kanałów komunikacyjnych pomiędzy przedstawicielami z sektora bezpieczeństwa, aby nie dopuścić do przypadkowej eskalacji, która doprowadziłaby do otwartego konfliktu. Nie zmienia to jednak faktu, że Chiny wciąż będą testować gotowość wojskową Republiki Chińskiej przez aktywność w tzw. szarej strefie, poniżej progu wojny. Dzięki tej strategii ChRL będzie kontynuowała gromadzenie informacji o zdolnościach obronnych Tajwanu, nie narażając się jednocześnie na poważne reperkusje ze strony Waszyngtonu.

Oprócz kwestii strategicznych związanych z analizami wojny Rosji w Ukrainie dla polityki ChRL w regionie Azji Wschodniej i Indo-Pacyfiku istotne stało się stanowisko ChRL wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę na forum ONZ. Było to tym bardziej znaczące, iż rosyjsko-chińskie zobowiązania podjęte 4 lutego 2022 r. sugerowały wzajemne poparcie w obliczu podejmowanych działań bez względu na ich charakter. Jednak należy zaznaczyć fakt, iż stanowisko chińskiej dyplomacji, przynajmniej w oficjalnym jego brzmieniu, jest niejednoznaczne. Z jednej strony Chiny wzywają do poszanowania integralności terytorialnej i ochrony suwerenności wobec każdego członka ONZ, w tym Ukrainy. Z drugiej jednak strony taka postawa kontrastuje z subtelnym poparciem dla rosyjskich roszczeń, które są usprawiedliwiane wzmacnianiem

⁶⁸ S. Zagórski, „300 dni wojny. Takiego wstrząsu w Moskwie nikt się nie spodziewał”, *Newsweek*, 20 grudnia 2022 r., <https://www.newsweek.pl/swiat/polityka/300-dni-wojny-rosjanie-nie-osiagneli-zadnego-celu/4x0w3ex> (dostęp: 30.01.2023).

wschodniej flanki NATO, uznawanym przez Kreml za immanentne zagrożenie dla zachodnich rubieży Rosji. Wsparcie politycznych postulatów Moskwy przez Pekin było również zauważalne w narracji Chin na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ. Strona chińska wskazywała bowiem na złożoność obecnego konfliktu, głównie ze względu na kwestie historyczne.

Mimo iż całość aktywności Chińskiej Republiki Ludowej w przestrzeni międzynarodowej roku 2022 w warstwie retorycznej nie jest jednoznaczna, to alians z Federacją Rosyjską, kwestia Tajwanu i coraz silniejsza asertywna polityka wobec Waszyngtonu stanowią o dość konsekwentnej linii politycznej Pekinu. Jest ona motywowana głównie antyamerykanizmem i staje się coraz mniej pragmatyczna, a bardziej ideologiczna.

Foreign affairs of the People's Republic of China in the context of Russia's war in Ukraine

One of the most significant events on the international stage in 2022 was the Russian invasion of Ukraine. The article aims to analyze the relations of the People's Republic of China (PRC) with the Russian Federation as well as the United States' and China's policy at the United Nations (UN) from a broader perspective. In the context of bilateral relations, the Authors focus primarily on Beijing's propaganda support for Moscow's actions and economic issues, with particular emphasis on the growing role of Chinese-Russian cooperation at the local government level. Moreover, in the international dimension, they emphasize the problems of Beijing-Washington relations, whereas the case of Taiwan is still a litmus test. This is particularly evident in the so-called "fourth Taiwan Strait crisis", resulting from the visit of the Speaker of the US House of Representatives, Nancy Pelosi, to Taipei. The last element of the global activities of Chinese diplomacy which is the subject of the analysis is China's activity on the UN forum in connection with the war in Ukraine and Sino-American rivalry.

Keywords: China, United States, Russia, Ukraine, United Nations (UN), Taiwan Strait, foreign policy, G-20

Słowa kluczowe: Chiny, Stany Zjednoczone, Rosja, Ukraina, Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), Cieśnina Tajwańska, polityka zagraniczna, G-20